

Verslag van de openbare avondvergadering van de raadscommissie Stad en Ruimte, gehouden op 10 oktober 2017 in de raadzaal te Utrecht.

Aanwezig: De voorzitter, dhr. B. Meijer, de wethouder Verkeer en Mobiliteit, Duurzaamheid en Milieu, mw. L. van Hooijdonk, de leden, dhr. M. Eggermont (SP), dhr. T. Homan (Student&Starter), mw. M. Manders (PvdA), dhr. M. van Heuven (PvdD), dhr. M. Sienot (D66), dhr. L. van Eijndhoven (VVD), mw. M. Bollen (GroenLinks), dhr. R. van der Graaf (ChristenUnie), dhr. C. Bos (Stadsbelang Utrecht), dhr. S. van Waveren (CDA), dhr. T. Weistra (GroenLinks), dhr. A. van Schie (VVD), mw. R. Freytag (Student&Starter), dhr. R. Post (PvdA), de commissiegriffier, mw. M. Leenders. Voorts aanwezig enkele medewerkers.

Afwezig: Er zijn geen afwezigen gemeld.

Verslag: Mw. I.B. Koren.

INHOUD VAN DIT VERSLAG

pagina

1.	Opening en mededelingen	1
2.	Vaststellen agenda en inventarisatie te bespreken agendapunten.....	1
3.	Vaststellen toezeggingenlijst commissie Stad en Ruimte 28 september en 3 en 10 oktober 2017	1
16.	Raadsvoorstel Warmtevisie	1
17.	Raadsbrief en eerste monitor Slimme Routes, Slim Regelen, Slim Bestemmen	12
18.	Raadsbrief Voortgang Uithoflijn.....	15

1. Opening en mededelingen

De voorzitter opent de vergadering om 20.00 uur en heet iedereen van harte welkom.

2. Vaststellen agenda en inventarisatie te bespreken agendapunten

De voorzitter loopt de agenda langs. Hij concludeert dat agendapunt 18, Raadsbrief Voortgang Uithoflijn van de agenda wordt afgevoerd. De agenderende fracties zien af van hun agendering omdat op dit moment bespreking weinig toegevoegde waarde heeft. Er wordt gewacht op een aanvullende rapportage en informatie over de gevolgen en sturingsmogelijkheden. Vervolgens stelt hij de agenda vast.

3. Vaststellen toezeggingenlijst commissie Stad en Ruimte 28 september en 3 en 10 oktober 2017

De voorzitter concludeert dat er geen op- of aanmerkingen zijn.

16. Raadsvoorstel Warmtevisie

De voorzitter constateert dat aanleiding voor de bespreking is, om van de commissie te horen of dit raadsvoorstel voor besluitvorming kan worden doorgeleid naar de raad. Verder wil Utrecht in 2030 klimaatneutraal zijn. Hiervoor werkt de stad aan een warmtetransitie, een omschakeling naar duurzame voorzieningen om woningen te verwarmen en te koelen. Het doel van het raadsvoorstel is, om een beleidskader voor deze transitie vast te stellen voor zowel bestaande als nieuwe woningen. Op 14 december jl. vond een raadsinformatiebijeenkomst plaats over dit onderwerp.

De heer Van Eijndhoven (VVD) zegt dat het een mooi voorstel is, maar dat de VVD-fractie nog wel wat kanttekeningen heeft. Sturen op lage temperatuur voor de warmtevoorziening is mooi voor het warmtenet maar dit is wel vooral een alternatief voor het huidige hogetemperatuurwarmtenet. Wordt inderdaad flink gestuurd op uitbreiding hiervan?

Mevrouw Bollen (GroenLinks) begrijpt dat de VVD aanneemt dat hiermee vooral gestuurd wordt op het huidige warmtenet. Zij begrijpt juist dat er veel ruimte komt voor kleinschalige open warmtenetten die op lage temperatuur draaien.

De heer Van Eijndhoven (VVD) heeft dit ook gelezen. Als initiatiefnemers hiermee bezig willen, is dat geweldig, maar hij vraagt zich af of de gemeente hierop gaat sturen.

De heer Eggermont (SP) merkt op dat een lageretemperatuurwarmtenet efficiënter is dan een hogetemperatuurwarmtenet. Het is dan toch goed om hierop te sturen?

5 **De heer Van Eijndhoven** (VVD) antwoordt dat hierop gestuurd moet worden daar waar op dit moment een hogetemperatuurvoorziening is, maar dit leest hij ook terug. Als het over het bestaande net gaat dan is het prima als dit een van de verduurzamingsacties is. De vraag is alleen of er echt op gestuurd gaat worden dat dit hét alternatief wordt.

10 **De heer Bos** (Stadsbelang Utrecht) proeft dat de VVD zich afvraagt waarom niet wat meer vrijheid wordt gegeven.

De heer Van Eijndhoven (VVD) merkt op dat hier de kern van de twijfel van de VVD zit. Hij vervolgt met de gebiedsgerichte aanpak. De VVD vreest dat kan ontstaan dat grote partijen, bijvoorbeeld
15 woningcorporaties, de energievoorziening in de buurt gaan bepalen.

De heer Sienot (D66) vraagt of de VVD vindt dat de gemeente meer moet zijn dan een passieve scheidsrechter. Denkt de VVD, net als D66, dat de gemeente een actieve regisseuse zou moeten zijn?

20 **De heer Van Eijndhoven** (VVD) antwoordt dat hij het gevoel heeft dat de warmtevisie te vroeg komt in relatie tot landelijke wetgeving.

De heer Sienot (D66) vindt het interessant dat de VVD vindt dat de warmtevisie te vroeg komt. De
25 afgelopen drieënhalve jaar heeft hij juist gemerkt dat het heel wenselijk is om als gemeente vanuit de rol die gespeeld wordt, een heel duidelijk kader te stellen. De visie kan dan doorvertaald worden in afspraken met projectontwikkelaars. Er hoeft dan niet gewacht te worden op landelijk beleid.

De heer Van Eijndhoven (VVD) zegt dat hij het daarmee eens is als het gaat om nieuwe gebieden. Hij vraagt zich alleen af wat er gedaan gaat worden in bestaand gebied.
30

De heer Van Heuven (PvdD) merkt op dat het meeste werk zit in de oude wijken.

De heer Van Eijndhoven (VVD) antwoordt dat daar zeker het meeste werk zit. Het is prettig als er
35 dan een duidelijke rolverdeling is. Daarnaast kost het tienduizenden euro's per huis om verwarming door middel van gas te veranderen voor iets anders. 2030 is een mooie doelstelling maar de gemeente moet zich niet vertillen.

De heer Van Heuven (PvdD) begrijpt dat de VVD bereid is om de doelstelling van 2030 niet te halen.

40 **De heer Van Eijndhoven** (VVD) merkt op dat er op relatief korte termijn wellicht wel helderheid is over hoe Den Haag denkt. Hij merkt overigens op dat er een regeerakkoord is.

De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) vraagt of hij goed begrijpt dat de heer Van Eijndhoven zegt dat
45 het afkoppelen van gas en het automatisch kiezen voor een warmtenet, dat dit te veel knelt in de bestaande bouw.

De heer Van Eijndhoven (VVD) denkt dat het te vroeg is om daar nu een visie op te formuleren als de tools om een en ander waar te maken, er nog niet zijn.

50 **De heer Sienot** (D66) denkt dat de warmtevisie perfect op tijd komt. Daarnaast is er vandaag een regeerakkoord gekomen waarin staat dat het ook landelijk het beleid is, dat van het gas afgegaan moet worden. Hierin staat ook dat er bijvoorbeeld voor woningcorporaties extra geld komt om
55 woningcorporaties te helpen van het gas af te gaan. De warmtevisie komt op tijd omdat nu bepaald wordt voor alle gasleidingen die de grond ingaan of moeten worden vervangen, of deze nog voor veertig jaar neergelegd moeten worden. Dit is economisch een onverstandige keuze. Verder worden schone technologieën snel goedkoper en is er een sterke wens in de stad om te verduurzamen. Hier dient aan tegemoetgekomen te worden met een beleid waarbij erkend wordt dat er in de bestaande bouw nog een grote uitdaging is. Als nu niet begonnen wordt met visieontwikkeling, dan wordt de kans
60 misgelopen dat straks oplossingen kunnen worden gevonden.

Mevrouw Bollen (GroenLinks) vindt ook dat de warmtevisie op tijd is. Uiteraard zal een en ander nog wel wat moeten veranderen.

5 **De heer Van Eijndhoven** (VVD) begrijpt de oproep. Tegelijkertijd blijft zijn punt. Voor de gewone Utrechter die zelf eigenaar is van zijn woning, is het een enorme klus.

10 **Mevrouw Bollen** (GroenLinks) bevestigt dat het een enorme uitdaging is voor bewoners. In het regeerakkoord staat dat er meer ruimte gegeven moet worden aan energiecorporaties zodat omwonenden mee kunnen doen in de energie- en warmtevoorziening. Ziet de VVD hier ook kansen in?

15 **De heer Van Eijndhoven** (VVD) antwoordt bevestigend. Het is alleen zo dat dit vertrekt vanuit initiatiefnemers die zelf de ruimte voelen om een en ander te doen. Andere mensen worden er misschien mee geconfronteerd dat de gasleiding de grond uit gaat. Die mensen is niets te bieden. De VVD vindt dat mensen keuzevrijheid geboden moet worden. Er dient niet voor een gebied een keuze gemaakt te worden.

20 **De heer Bos** (Stadsbelang Utrecht) zegt dat de warmtevisie een visie moet zijn die zich richt op het beperken van de warmtevraag van mensen in bestaande en nieuwe woningen. Dit vindt Stadsbelang onvoldoende terug in dit document en dit voorstel. In de trias-energeticaal wordt idealiter de volgende volgorde van het nemen van maatregelen toegepast: het beperken van de energievraag, het toepassen van duurzame bronnen en het zo efficiënt mogelijk invullen van de restvraag naar energie met behulp van fossiele brandstoffen. Als deze volgorde gehanteerd wordt, dan zijn de resultaten het meest kostenefficiënt en snel te boeken. Stadsbelang Utrecht constateert keer op keer dat stap 1, het

25 beperken van de energievraag, een ondergeschoven kindje is.

De heer Sienot (D66) sluit aan bij de oproep van de heer Bos om veel aan isolatie, energiebesparing te doen. Rond de voorjaarsnota was dit een van de zaken die in een motie is opgenomen. Bij de ontwikkeling van nieuwe gebieden dient begonnen te worden met energiebesparing.

30

De heer Van Eijndhoven (VVD) merkt op dat als het om de bestaande bouw gaat, er geen euro's bijgeleverd zijn.

35 **De heer Bos** (Stadsbelang Utrecht) merkt op dat bij bestaande bouw de winst is te pakken. Het is goed om gasleidingen te vervangen door het toepassen van stadsverwarming, andere warmtenetten, warmtepompen of andere verwarmingswijzen. Het is echter ook beklemmend en niet op korte termijn te verwezenlijken. Hierin steunt hij de woorden van de heer Van Eijndhoven. Verder wordt in een bijzin aangegeven dat geïsoleerd moet worden.

40 **De heer Eggermont** (SP) zegt dat op pagina 10 staat dat voor beide oplossingen, dus voor koudewarmtenetten en voor all-electricoplossingen, isolatie heel erg nodig is.

De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) merkt op dat dit een bijzin betreft.

45 **Mevrouw Bollen** (GroenLinks) vindt dat het geen bijzin is. Er staat dat isolatie noodzaak is.

De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) vindt dat te weinig woorden zijn gewijd aan isolatie. Ook had er een vertaalslag gemaakt moeten worden naar wat men wil met isolatie en hoe. De visie en de voorstellen ontberen inzet op beperking van de warmtevraag. Hier dient meer de nadruk op gelegd te worden. Dit kan door verbeterde afspraken te maken met woningcorporaties, met particuliere vastgoedbeleggers en met huurders. Het door Utrecht gestelde budget voor huurderactivering is ongebruikt. Verder is het aanpakken van de schil, het isoleren van de woning het meest kostenefficiënt. Dit is een investering die binnen drie jaar uit kan. Vanuit dit perspectief wil de fractie dat er wordt gekeken naar de revolterende fondsen voor energiebesparing. Deze dienen opengesteld te worden voor isolerende maatregelen voor huurders en eigenaren. Vindt de wethouder ook niet dat de warmtevisie zonder het beperken van de warmtevraag onvolledig is? Graag een addendum of het college dient terug te gaan naar de tekentafel. Beperk de energievraag, maak een isolatieplan.

50

55

De heer Van Waveren (CDA) voelt op de inhoud mee met de heer Bos. Hij heeft het idee dat de eerste stap van de trias energetica in de Utrechtse energieplannen is ondergebracht. Deze beleidsnota gaat over de tweede stap.

- 5 **De heer Bos** (Stadsbelang Utrecht) vindt dat een warmtevisie met inhoud moet worden neergelegd. Een dergelijke visie behandelt de diverse pijlers waarop een warmtevisie moet worden gebouwd. In eerste instantie dient dan de warmtevraag beperkt te worden.

- 10 **De heer Van Heuven** (PvdD) begrijpt het betoog van de heer Bos heel goed om de warmtevraag te reduceren. Er is alleen een makkelijke manier om goedkoop de warmtevraag te reduceren. Dit kan namelijk door educatie. Inwoners kan uitgelegd worden dat de verwarming niet de hele tijd aan hoeft te staan. Zou dit ook in een addendum moeten komen?

- 15 **De heer Eggermont** (SP) merkt op dat er relatief veel mensen in de stad wonen in een huis met een F- of G-label. Bij deze mensen moet men niet aankomen met dat zij hun verwarming zachter moeten zetten.

- 20 **De heer Van Heuven** (PvdD) kan zich voorstellen dat er in een warmtevisie wel iets staat over educatie.

- 25 **De heer Bos** (Stadsbelang Utrecht) vervolgt zijn inbreng. In de warmtevisie is een tabel opgenomen waarin de totale Utrechtse CO₂-emissie daalt van 1,8 miljoen ton naar 1,4 miljoen ton. Een daling van 8% CO₂. Op de klimaatmonitor van de rijksoverheid staat echter een CO₂-stijging van 1,4%. Hij denkt dat het verstandig is dat de wethouder de cijfers gaat herijken, ook in de voortgangsrapportage. Bij alle uitkomsten dient ook aangegeven te worden waar de verschillen liggen.

- 30 **De heer Sienot** (D66) concludeert dat het heel belangrijk is dat van het gas af wordt gegaan. De vraag is alleen hoe van het gas wordt afgegaan. Deze warmtevisie geeft een kader voor hoe per gebied het beste gasloze warmteconcepten bepaald kunnen worden.

- 35 **De heer Van Eijndhoven** (VVD) merkt op dat de visie nog weinig handvatten geeft voor het warm maken.

- 40 **De heer Sienot** (D66) merkt op dat dit juist de bedoeling is. Voor het warm maken is de gemeente immers gebiedsregisseuse. Per gebied wordt samen met de partijen bekeken wat het beste concept is en hier geeft dit document duidelijk kaders voor.

- 45 **De heer Van Eijndhoven** (VVD) vraagt of de definitie van een regisseur is dat dit iemand is die een ander voor de voeten loopt.

- 50 **De heer Sienot** (D66) antwoordt dat een regisseur iemand is die richting wijst. Daarnaast spreekt het D66 aan dat met deze warmtevisie aan de slag wordt gegaan. Verder ziet de partij een plan waarin iedereen zijn eigen rol speelt. De rol van de gemeente is kaders stellen. De rol van projectontwikkelaars is een en ander invullen en de rol van woningcorporaties is samen aan de slag gaan.

- 55 **De heer Eggermont** (SP) merkt op dat het gaat om een hele grote uitdaging. Het gaat om 117.000 gasaansluitingen, 10.000 per jaar. Zou niet een meer planmatige aanpak nodig zijn?

- 60 **De heer Sienot** (D66) zegt het ermee eens te zijn dat het een taaie uitdaging is. Er moet daarom aan de slag worden gegaan.

- 65 **De heer Van Eijndhoven** (VVD) zegt dat hij als gemeente niet graag beloftes doet die uiteindelijk niet waargemaakt kunnen worden. Er is niets in handen om een belofte waar te maken.

- 70 **De heer Sienot** (D66) noemt vijf terreinen die voor D66 heel belangrijk zijn: keuzevrijheid, betaalbaarheid, rol van de gemeente, opslag van energie en een snellere verduurzaming van warmtebronnen voor stadsverwarming. Allereerst keuzevrijheid. D66 ziet keuzevrijheid graag als kernwaarde in het motto van de gemeente over warmte. Het motto luidt nu: "Betaalbaar, duurzaam en betrouwbaar." Kan 'betrouwbaar' vervangen worden door de term 'keuzevrijheid'?

De heer Eggermont (SP) vraagt wat de heer Sienot bedoelt met keuzevrijheid. Moeten mensen ook voor gas kunnen kiezen?

5 **De heer Sienot** (D66) antwoordt dat die keuze niet mogelijk moet zijn.

De heer Van Eijndhoven (VVD) zegt dat keuzevrijheid belangrijk is, maar dat dit knelt in combinatie met een gebiedsgerichte aanpak. Hoe ziet D66 de afweging tussen keuzevrijheid en de gebiedsgerichte aanpak?

10

De heer Sienot (D66) geeft aan dat hij die vraag ook wil stellen aan de wethouder. Daarnaast is een en ander best taai. Keuzevrijheid in energieoplossingen vraagt nog wel het een en ander. Daarbij is het niet voor niets dat er voor gebieden bepaalde oplossingen worden afgesproken.

15 **De heer Van Eijndhoven** (VVD) zegt dat de VVD en D66 het voor nieuwe gebieden eens zijn. In bestaand gebied is keuzevrijheid in combinatie met een gebiedsgerichte aanpak een hele klus. Er moeten geen beloftes gedaan worden die niet waargemaakt kunnen worden.

20 **De heer Sienot** (D66) merkt op dat keuzevrijheid een richtinggevende kernvoorwaarde is bij het ontwikkelen van de warmtevisie.

Mevrouw Bollen (GroenLinks) begrijpt dat het ergens een tegenstrijdigheid is. Is de heer Sienot het er niet mee eens dat soms een collectieve oplossing wel nodig is? Hoever wil D66 gaan met de pijler keuzevrijheid?

25

De heer Eggermont (SP) vraagt of D66 de steun intrekt indien de wethouder niet toezegt dat keuzevrijheid een van de pijlers wordt.

30 **De heer Sienot** (D66) zegt dat het belangrijkste is dat erkend wordt dat keuzevrijheid heel wezenlijk is. In de zoektocht moet ook erkend worden dat het niet makkelijk om dit te realiseren.

De heer Van Eijndhoven (VVD) merkt op dat het gaat om de bestaande bouw. Welke handvatten ziet D66 voor bestaand gebied om invulling aan een en ander te geven?

35 **De heer Bos** (Stadsbelang Utrecht) zegt dat het bij bestaande bouw moeilijk is om te regisseren. Hier zijn geen instrumenten voor.

40 **De heer Sienot** (D66) zegt dat als de gemeente regisseuse is en per gebied de leiding neemt en partijen de juiste plek geeft in het proces, een warmtevisie helpt om de juiste keuzes te maken per gebied.

De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) zegt dat er landen zijn waar er wordt gekeken of gasgestookte verwarmingsketels niet verboden kunnen worden. Ziet de heer Sienot hier toekomst in?

45 **De heer Sienot** (D66) denkt dat een verbod op dit moment niet zoveel toevoegt. Hij vervolgt zijn bijdrage met het punt betaalbaarheid. D66 roept de wethouder op om bij de gebiedsverkenning de impact op mensen met lage inkomens goed te monitoren. Er dient in kaart gebracht te worden waar financiële ondersteuning wenselijk is en in welke vorm. Graag een reactie van de wethouder. Dan de rol van de gemeente. D66 vindt dat de gemeente de regie dient te hebben. De gemeente faciliteert de
50 zoektocht naar de beste warmteoplossing. Vervolgens de opslag van energie. Bij een visie hoort ook ambitie en op het gebied van energieopslag mist D66 die. Welke mogelijkheden ziet de wethouder om koploper te worden op het gebied van opslag? Tot slot een snelle verduurzaming van warmtebronnen voor stadsverwarming. Er wordt telkens gesproken over geothermie. Op dit moment is dit nog een
55 fantasie. Volgens het onderzoek van Berenschot dat het college eind 2016 met de commissie deelde kan de winning van rioolwaterzuiveringsinstallatiewarmte technisch snel worden toegepast tegen een haalbare businesscase. Deze warmte zou goed kunnen zijn voor 20% van de warmtevraag. Hoe staat het met de ontwikkeling van deze warmtebron? En kan de wethouder er bij Eneco op aandringen om deze duurzame energiebron te gaan benutten in de praktijk?

De heer Van Waveren (CDA) sluit graag aan bij een aantal vragen die al gesteld zijn door andere fracties. Twee belangrijke punten ontbreken. Ten eerste het punt consumentenbelang. Een maatschappelijk breed gezien wenselijke oplossing kan voor individuele inwoners hoge kosten met zich meebrengen. Kan in de paragraaf over de kosten-batenanalyse gezegd worden dat een en ander voor bewoners acceptabel moet zijn binnen dat wat van mensen verwacht mag worden? Ten tweede kan het zijn dat als het gasnet verdwijnt, mensen een gastank in de tuin zetten. Dit brengt veiligheidsrisico's met zich mee. Moeten hier extra regels voor komen? Dan de manier waarop gemeten en gestuurd wordt. Het CDA mist een uitvoeringsparagraaf waarbij ook wordt ingegaan op de financiële kant.

De heer Van der Graaf (ChristenUnie) zegt dat de warmtevisie Utrecht een eind op weg gaat helpen naar klimaatneutraal zijn in 2030. Tijdens de raadsinformatiebijeenkomst werd duidelijk dat isoleren een effectieve maatregel is die op korte termijn al opgepakt kan worden. Isoleren is de basis van een goed warmteplan. De ChristenUnie mist isolatie als hoofdpunt in het raadsvoorstel. Vervolgens mist de fractie een wijkgerichte aanpak van een dergelijk isolatieplan waarbij woningen op gas voorrang krijgen. Graag een reactie van de wethouder. Verder heeft de ChristenUnie twijfels over de lagetemperatuurnetten. De volgende zinnen roepen twijfels op: "Bronnen die als alternatief voor aardgas kunnen worden ingezet, zijn bronnen van warmte op veelal lage temperatuur. Deze warmte moet dan op een betrouwbare en betaalbare manier bij de bewoners terechtkomen. Het hebben van een betrouwbaar collectief systeem voor de levering neemt een belangrijke rol in." Dit is toch geen manier om de Eneco-centrale in de lucht te kunnen houden? Er wordt minder warmte verloren vanuit de leidingen, maar het blijft stadsverwarming, dus uiteindelijk een dure optie voor bewoners. Graag een reactie van de wethouder op hoe zij deze zinnen duidt. De ChristenUnie denkt dat het merendeel van de woningen, mits goed geïsoleerd, nu al met een warmtepomp of zonnecollectoren te verwarmen is. Aan een eventuele resterende warmtevraag kan vanuit elektriciteit gehoor gegeven worden. Kan de wethouder de ChristenUnie ervan overtuigen dat een lagetemperaturennet nu niet nodig is? Weet de wethouder niet dat dezelfde problemen qua betaalbaarheid zich kunnen voordoen als bij het huidige stadsverwarmingsnet? Tot slot verwacht de partij dat stadsverwarming op lange termijn eruit kan. Er dient alleen begonnen te worden met isoleren.

De heer Van Heuven (PvdD) merkt op dat de fractie zich zorgen maakt over een visiestuk. Net als het CDA mist de PvdD een uitvoeringsparagraaf. Komt er na de warmtevisie nog een actieplan of is dit het actieplan? Verder is de PvdD er wel blij mee dat aardgas afgesloten gaat worden. De fractie vraagt wat dit precies gaat betekenen voor de Utrechtse situatie. Hoe snel gaat dit mee in nieuwe ontwikkelplannen? Komt hier wellicht een brief over? Vervolgens is veel gezegd over isoleren. Wat denkt de wethouder van een energiefonds om inwoners te helpen huizen sneller en grondiger te isoleren? Tot slot de vraag hoe de wethouder kijkt naar educatie en bewustwording rond dit vraagstuk.

De heer Van Eijndhoven (VVD) vindt dat de aandacht op praktische zaken gericht moet worden.

De heer Sienot (D66) merkt op dat educatie ook wrevel kan opwekken.

De heer Van Heuven (PvdD) merkt op dat de juiste toon gevonden moet worden. De grootste winst is te behalen met isoleren. Hij vervolgt met de duurzame alternatieve bronnen. Er wordt veel gesproken over lage temperatuur warmteafgiftesystemen. De fractie is hier een groot voorstander van, zeker als dit in buurten of bewonerscollectieven gedeeld kan worden. In hoeverre ziet de wethouder voor zich om samen met bewonersgroepen en maatschappelijke organisaties een soort van nieuw Utrechts model te ontwikkelen voor alternatieve energievormen? Verder zou geothermie een goede mogelijkheid kunnen zijn. Het kan ook veel gevolgen hebben voor de bodem en het milieu. Als onderzocht wordt of geothermie voor Utrecht een mogelijkheid is, wordt dan ook gekeken naar schadelijke effecten voor bodem en milieu? Tot slot gaat het in de warmtevisie om duurzaam, betaalbaar en betrouwbaar. Er komt een totaalplaatje met alle kosten. De PvdD vindt dat de lange termijn hierin meegenomen dient te worden. Is de wethouder bereid het opvangen van gevolgen van klimaatverandering mee te nemen in huidige financiële analyses met betrekking tot energie en warmte?

De heer Homan (Student&Starter) zegt dat Student&Starter in beginsel positief is over de warmtevisie. Er ligt wel een grote uitdaging. Verder deelt de fractie de zorgen die gaan over isoleren. Isoleren is een hoofddoel. Op lange termijn dient ingezet te worden op innovaties. Wat doet de wethouder om innovaties te stimuleren?

De heer Eggermont (SP) merkt op dat er bijna een militaire of industriële opgave ligt. De SP denkt dat de overheid hier ook een rol in te spelen heeft. Wellicht moet ervoor gekozen worden dat de overheid een belangrijke eigen rol speelt in het neerleggen van een warmtenet. Verder vindt de SP kleinere initiatieven mooi, maar deze hebben niets te maken met de opgave die er ligt. Er is een plan nodig dat verder gaat dan dat.

De heer Sienot (D66) deelt de analyse van de heer Eggermont dat er een grote operatie op stapel staat. Maar of een soort gemeentelijk energiebedrijf de beste oplossing is, vraagt hij zich af. Er is namelijk veel innovatie nodig en die wordt gestimuleerd door verschillende partijen uit te dagen. Daarnaast is veel geld nodig en dat kan de gemeente in haar eentje niet opbrengen.

De heer Eggermont (SP) merkt op dat de investering geen probleem is. Het wordt eigendom van de gemeente. Er kan geleend worden.

De heer Sienot (D66) zegt dat D66 hier niet in meegaat.

De heer Eggermont (SP) vraagt of de optie van een soort gemeentelijk energiebedrijf niet uitgesloten kan worden. Verder denkt hij dat het niet zo is dat innovatie alleen maar kan komen door concurrentie. Het kan zelfs worden afgeremd door concurrentie. Tot slot sluit hij aan bij het punt van de heer Bos met betrekking tot isolatie. Denkt de wethouder dat er in de andere plannen meer nodig is ten aanzien van het versterken van de isolatie?

Mevrouw Manders (PvdA) zegt dat de fractie de ambitie onderschrijft om in de toekomst een warmtevoorziening te hebben die klimaatneutraal is. In het regeerakkoord stond onder andere dat de afdracht voor woningcorporaties omlaag wordt gehaald en dat er 100 miljoen euro beschikbaar wordt gesteld voor het isoleren van huurwoningen. Is het mogelijk dat dit bedrag beschikbaar wordt gesteld specifiek voor de isolatie van sociale huurwoningen? Verder vraagt de PvdA hoe ervoor gezorgd gaat worden dat een en ander straks daadwerkelijk betaalbaar is. Vervolgens staat in het stuk dat waar een alternatief beschikbaar is, er geen aardgasleiding meer aangelegd wordt. Deze opmerking betekent dat de aanleg van een gasleiding nog steeds mogelijk is. De PvdA denkt dat er voldoende alternatieven zijn. Kan concreet aangegeven worden wanneer aardgas wel noodzakelijk is?

Mevrouw Bollen (GroenLinks) zegt dat de fractie blij is dat er een warmtevisie ligt. Daarnaast sluit GroenLinks aan bij hetgeen is gezegd over betaalbaarheid. Verder werd tijdens de raadsinformatiebijeenkomst gezegd dat stel dat het niet anders kan, dat er aardgas aangelegd moet kunnen worden. In beslispunt 1 staat dit wat zachter geformuleerd. Graag een reactie van de wethouder. Vervolgens gaat prettig wonen over verwarmen maar ook over koelen. In de uitwerking komt het koelen niet terug. Kan dit meegenomen worden?

De voorzitter schorst de vergadering voor vijf minuten.

Wethouder Van Hooijdonk gaat eerst in op de vraag waarom de warmtevisie op dit moment komt. Het college merkte iets meer richting te willen hebben als het gaat om het maken van keuzes. De warmtevisie is dan ook een visie met een aantal vuistregels. Tegelijkertijd is een en ander nog erg in beweging. Dit zal alleen waarschijnlijk nog een tijd zo zijn. De energietransitie zal vormgegeven moeten worden. In Utrecht is er een enorm ambitieuze doelstelling. Dit betekent dat tempo gemaakt moet worden en dat er geanticipeerd moet worden op wat er komt. Utrecht is een van de gemeenten die de greendeal aardgasvrijewijken hebben ondertekend en mede vormgegeven. Het Rijk kijkt hierdoor ook met Utrecht mee om te leren wat er nodig is aan wet- en regelgeving en financiële arrangementen om de transitie tot een succes te maken. Er is dus sprake van een wisselwerking en het is 'learning by doing'. Dan de vraag waar het precies over gaat. Het is niet zo dat de energieagenda's over worden gedaan. Hier gaat het vooral om hoe keuzes gemaakt worden ten aanzien van de warmtevoorziening. En ja, besparing hoort daar bij. Misschien is dit zo'n vanzelfsprekendheid dat het te weinig is genoemd. Daarnaast wordt ervan uitgegaan dat een duurzame energievoorziening per definitie met lage temperatuur werkt omdat er met een hoge temperatuurvoorziening meer verlies is. In alle gevallen is daarbij een stevig isolatiepakket een basisvoorwaarde omdat anders het gebouw te veel warmte verliest en kan de lage temperatuurvoorziening daar niet tegenop. De heer Eggermont vroeg of wel genoeg wordt gedaan in de energieagenda's. Dit is een gewetensvraag. Zij vreest dat er wel een mismatch zit tussen de

doelstellingen en de middelen breed gedefinieerd. In die zin kan gezegd worden dat niet genoeg gedaan wordt. Zij verwacht dat er meer euro's moeten komen en meer doorzettingsmacht voor gemeenten, betere wet- en regelgeving. Dan het gebiedsgerichte. De heer Eggermont noemde het een industriële of militaire opgave. Hier zit een kern van waarheid in. Zij denkt dat men voorlopig alles moet blijven doen. Alle verandermomenten moeten aangegrepen worden. De heer Sienot vroeg hoe de gemeente haar rol ziet. Minister Kamp heeft in zijn energieagenda al opgeschreven dat de gemeente, als het gaat om de gebouwde omgeving, meer een regierol krijgt. Dit heeft zij ook in het regeerakkoord zien staan. Zij gaat ervan uit dat de gemeente een wettelijke rol krijgt en een wettelijke taak om de regierol richting de gebouwde omgeving te spelen. Het is voor de hand liggend dat het dan om de infrastructuur gaat. Zij verwacht dat er wel wat spelregels bij zullen zijn. De heer Van Eijndhoven vroeg of bewoners zelf ook een en ander kunnen doen. Zij denkt dat veel door bewoners zelf kan worden gedaan maar dat dit op het punt van infrastructuur heel ingewikkeld is.

De heer Van Eijndhoven (VVD) vraagt of er wel ruimte kan zijn voor keuzes op kleinere schaal.

Wethouder Van Hooijdonk antwoordt bevestigend. Er zijn nu alleen nog geen spelregels. Zij stelt zich voor dat landelijk een MKBA-systeem wordt voorgeschreven. In ieder geval gaat Utrecht dat voorlopig zo doen. Hier zal dan uitkomen wat de verschillende alternatieven in totaliteit aan kosten en baten hebben maatschappelijk gezien. Als de verschillen heel groot zijn tussen de verschillende alternatieven, dan is het niet een goed verhaal om niet voor het meest rendabele alternatief te kiezen. Zijn de verschillen klein, dan is er veel meer ruimte voor bewoners om mee te praten. En waar gaat het dan over? Men wil van het gas af. Grosso modo zijn dan twee alternatieven over: elektriciteit of een warmtenet. Binnen deze twee zijn er nog allerlei keuzes. Ligt er stadsverwarming, dan hebben mensen de keuze tussen elektriciteit of warmte. Ligt er geen warmte dan is alleen elektriciteit mogelijk. Daarbinnen zijn dan wel weer keuzes te maken.

De heer Eggermont (SP) begrijpt dat dan per gebied gekozen wordt.

Wethouder Van Hooijdonk antwoordt bevestigend als het gaat om de toegang tot soort infrastructuur.

De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) vraagt hoe open individuele warmtenetten hierin passen. Worden die aangesloten op de infrastructuur van stadsverwarming?

Wethouder Van Hooijdonk zegt dat er een landelijke discussie is over de toekomst van warmtenetten. Er is nu regelgeving voor gasnetten en voor stroomnetten. Die lijken erg op elkaar. De regelgeving voor warmte is alleen heel anders. In de praktijk is dit onhandig en het is hierom dat landelijk nagedacht wordt of de warmtenetten niet wat meer moeten lijken op die voor stroom en gas. In feite komt dit er dan op neer dat er een meer publieke netbeheerder komt met meer private leveranciers en aanbieders. Dit is een manier om 'open' te lezen door verschillende 'invoeders'. Een andere vorm van 'open' is, dat er een initiatief of een coöperatieve vorm komt van bewoners zelf of andere partijen. Zij kunnen dan zelf kiezen, als dit mogelijk wordt gemaakt juridisch en Eneco hiervoor openstaat, of zij wel of niet aangesloten worden op stadsverwarming. Een laatste variant van 'open' kan zijn dat er een model komt waarbij in warmtevoorziening er een splitsing komt tussen netbeheerders en leveranciers. Vervolgens gaat zij in op betrouwbaarheid. In Nederland hebben we een fantastische energievoorziening. Bij de energietransitie ontstaan wel nieuwe uitdagingen waar veel meer gebalanceerd moet worden om de koudste momenten door te komen. Zij denkt dat betrouwbaarheid een belangrijk aspect blijft.

De heer Sienot (D66) merkt op dat het niet de bedoeling is om betrouwbaarheid van tafel te vegen. Het gaat om het verschil tussen richting geven en een noodzakelijke voorwaarde. In een motto wordt richting gegeven en 'betrouwbaar' is het uitgangspunt.

Wethouder Van Hooijdonk denkt dat de heer Sienot en zij het niet met elkaar oneens zijn. Zij houdt betrouwbaarheid alleen graag expliciet op tafel omdat het wel degelijk een onderdeel van een keuze kan worden. Zij vervolgt haar beantwoording. De PvdD vroeg hoe snel een en ander geïmplementeerd kan worden in nieuwe plannen. Zij heeft geïnterpreteerd dat het met name om nieuwbouwplannen ging en dat het ging om de vraag hoelang huizen nog opgeleverd worden met gas.

De heer Van Heuven (PvdD) merkt op dat het ook om bestaande bouw ging.

Wethouder Van Hooijdonk merkt op dat er geen lopende plannen zijn voor bestaande bouw. Die moeten gecreëerd worden en bij nieuwbouw zijn die er wel. Zij legt uit dat geprobeerd wordt om een en ander zo snel mogelijk door te voeren. Daarbij hangt het er wel vanaf hoever plannen al in de pijplijn zitten. Zij kan niet uitsluiten dat de komende tijd nog huizen worden opgeleverd met gas. Met betrekking tot de bestaande bouw merkt zij op dat dit een visie is en geen marsroute naar alle wijken. Het is geen uitvoeringsplan. In het regeerakkoord staat overigens wel dat alle gemeenten de komende periode een plan moeten gaan maken voor hoe zij een en ander willen gaan doen.

De heer Van Waveren (CDA) begrijpt dat de visie geen marsroute is, maar kan de wethouder iets meer aangeven ten aanzien van wat er gedaan gaat worden? En wat betekent het aan ambtelijke capaciteit?

Wethouder Van Hooijdonk antwoordt dat het geen uitvoeringsplan is waar fte aan gehangen kunnen worden. Op dit moment worden alleen vuistregels vastgesteld voor het maken van keuzes. Individuele plannen moeten in jaarplannen van het programma Energie opgenomen worden. De PvdD vroeg ook of in de MKBA ook de klimaatkosten zitten op lange termijn. De lange termijn en de klimaatkosten zijn twee verschillende dingen. De MKBA's zijn voor de lange termijn en het dient dan te gaan om betaalbaarheid en duurzaamheid. De klimaatkosten zitten hier niet in. Dan het kopje consumenten en bewoners. Een en ander is ingewikkeld. Dit heeft te maken met de huidige fase waar men in zit. In het regeerakkoord wordt een aantal aardige dingen genoemd, bijvoorbeeld de lening gekoppeld aan de stenen ofwel objectgebonden financiering. Verder kan het zijn dat als niet aangekondigd wordt dat in een wijk per 2030 er geen gas meer is, dat particuliere bewoners toch weer een nieuwe cv-ketel kopen en die is dan niet afgeschreven in 2030. Het is een moeilijk spel tussen vroeg informeren en vroeg het gesprek aangaan, en de onzekerheid wat mensen te bieden is.

De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) merkt op dat naar de situatie wordt toegegaan dat over twaalf jaar het niet meer mogelijk is om met een gasgestookte cv-ketel een huis te verwarmen. Dit is eigenlijk niet veel meer dan een verbod.

Wethouder Van Hooijdonk zegt dat er geen sprake is van een verbod. Het is alleen onvermijdelijk dat er een keuze wegvalt. Als de gemeente de bevoegdheid of de plicht krijgt een en ander te gaan doen dan hoort daar wet- en regelgeving bij die zaken netjes organiseert, maar die is er nu nog niet. Op dit moment wordt voorgesorteerd op hoe een en ander er waarschijnlijk uit gaat zien. Er dient op tijd begonnen te worden. Eigenaren moeten hun eigen verandermomenten kunnen kiezen. Daarnaast moeten er arrangementen komen. Vervolgens gaat zij in op de betaalbaarheid voor lage inkomens. Het is belangrijk om in de gaten te houden of een en ander ook goed gaat voor de laagste inkomens. De heer Bos vroeg of een energiefonds wordt opgericht. De PvdA vroeg hoe het zit met de 100 miljoen euro voor corporaties. Zij gaat hier niet over, maar voor zover zij het begrijpt is die bedoeld voor energierenovaties. Met betrekking tot een energiefonds merkt zij op dat er al een energielening is in Utrecht. Bij de voorjaarsnota is een gesprek gevoerd over hoe het eerdere amendement van de heer Bos van 2,3 miljoen euro, ingezet gaat worden. Binnenkort wordt de commissie hierover geïnformeerd. Dan educatie en bewustwording. Zij herhaalt dat de energieagenda's niet over worden gedaan. Verder is een gedragscampagne zeker niet voldoende. Er is meer nodig dan dat.

De heer Sienot (D66) heeft een vraag over de grote opgave in de bestaande bouw. Staat er in de energieagenda's voldoende om de ambitie in de bebouwde omgeving waar te maken of is er aanleiding om met voortschrijdend inzicht hier iets aan te gaan doen?

Wethouder Van Hooijdonk geeft aan dat dit ook de vraag van de heer Eggermont was. Deze heeft zij al beantwoord. Het is een gewetensvraag. Waarschijnlijk wordt niet voldoende gedaan, maar dat is geen nieuws.

De heer Sienot (D66) denkt dat het goed is om inzichtelijk te maken waar de energieagenda's tekortschieten en waar nadere actie nodig is.

Wethouder Van Hooijdonk zegt dat de energietransitie niet helemaal te voorzien is. Zij kan dan ook niet precies zeggen wat nodig is. Er wordt wel onderzoek gedaan naar wat een en ander macro betekent voor de hele gebouwde omgeving en voor de stad om de ambitie waar te maken. Dit verhaal kan zij in de loop van de komende maanden een keer met de raad delen.

De heer Van Eijndhoven (VVD) vraagt inzichtelijk te maken waar het over zou kunnen gaan.

5 **Wethouder Van Hooijdonk** *kan toezeggen dat inzichtelijk gemaakt kan worden hoe groot de opgave is en wat dit betekent voor de rol van de gemeente.* Dan het kopje warmtenet. De heer Sienot vroeg of serieus naar de rioolwaterzuivering wordt gekeken en of geothermie meer gezien wordt voor de lange termijn. Het goede nieuws is dat aan allebei gewerkt wordt. Eneco werkt hieraan samen met het waterschap en de corporaties. Daarnaast verwacht zij dat de komende maanden er meer informatie komt over geothermie. De eerstvolgende stap is om meer onderzoek te doen naar
10 hoe de ondergrond er eigenlijk uit ziet. De PvdD heeft gevraagd of er goed op gelet wordt dat niets beschadigd wordt. Hier wordt uiteraard op gelet. De gemeente zit al langer aan tafel samen met de provincie om zich hierop voor te bereiden. Dit is een wettelijke rol van de gemeente en dit geldt ook voor het begeleiden van de maatschappelijke discussie hierover. Vervolgens nog twee vragen over gas. Allereerst werd gevraagd of de leidingen inderdaad verwijderd moeten worden of dat deze
15 kunnen blijven. Zij denkt dat deze kunnen blijven. Het is alleen wel zo dat bij het uitfasen van gas het ritme van Stedin genomen wordt voor de vervangingsopgave en deze vervangingsopgave is wettelijk vastgelegd. Dit heeft met veiligheid te maken. Het kan dus zo zijn dat de leidingen op een gegeven moment echt afgeschreven zijn en niet meer goedgekeurd. Ten tweede is gevraagd wanneer aardgas wel noodzakelijk is. Zij kan dat nu nog niet helemaal voorspellen. Zij denkt dat bij nieuwbouw aardgas
20 bijna nooit zou moeten hoeven. Tot slot een aantal overige vragen. Als eerste de vraag van de heer Bos over de CO₂-tabel. Zij weet op twee punten dat er verschillen zitten tussen de klimaatmonitor en de Utrechtse berekening. Utrecht vraagt aan Stedin en Eneco de verbruiksgegevens. Zolang deze gegevens goed worden doorgegeven, is een en ander voor dat deel een sluitend systeem. Er is dan nog een discussie over mobiliteit. Hierbij gebruikt Utrecht zelf een inschatting van het aantal kilometers
25 dat gereden wordt in de stad. De klimaatmonitor gaat uit van brandstoffen. Daarnaast vertalen zij het gebruik van snelwegen naar bepaalde gemeenten. Dit is waarschijnlijk de verklaring voor het feit dat de klimaatmonitor hoger uitvalt.

30 **De heer Bos** (Stadsbelang Utrecht) begrijpt dat het college zijn eigen rekensommen maakt. Tegelijkertijd hanteert de rijksoverheid andere tabellen. Stadsbelang Utrecht wil graag weten waarmee gemeten kan worden. De partij ziet graag dat er een uniform verhaal ligt. En hoe worden tussen gemeenten de verschillen helder gemaakt?

35 **De heer Eggermont** (SP) vraagt of de wethouder in staat is om dat verschil te duiden.

Wethouder Van Hooijdonk vult aan dat in de klimaatmonitor de warmte niet goed is meegenomen. Het college meent met zijn afbakening veel meer recht te doen aan waar het hier over moet gaan. Er kan nog eens goed aangegeven worden wat er wel en niet in zit en hoe aan de cijfers wordt gekomen.
40 *Een aantal verschillen tussen de klimaatmonitor en de eigen cijfers heeft zij al aangegeven, maar dit kan zij eventueel ook op papier zetten.*

De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) wil graag de verschillen verklaard hebben. Zouden de verschillen tussen de uitkomsten van de klimaatmonitor en de eigen cijfers inzichtelijk gemaakt kunnen worden?

45 **Wethouder Van Hooijdonk** *antwoordt dat zij dit in een brief kan schrijven.*

De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) vraagt of een en ander in de brief getalsmatig onderbouwd kan worden.

50 **Wethouder Van Hooijdonk** *antwoordt dat dit gedaan zal worden mits dit ook kan.* Vervolgens gaat zij in op de vraag over mogelijke gastanks in de tuin. Er zijn nu al wat regels en richtlijnen voor. Verder is de regelgeving rondom de energietransitie nog niet in plaats. Het kan zijn dat er dus meer voor nodig is, qua regels. Het is in ieder geval niet zo dat mensen zomaar iets kunnen plaatsen want het is eigenlijk een milieu-inrichting. Dan de vraag hoe innovaties gestimuleerd worden. Dit zit in feite
55 door de hele aanpak. Zij wijst bijvoorbeeld op het onderzoek in verband met geothermie en op de inzet van de middelen uit het amendement van de heer Bos, de 2,3 miljoen euro. Mevrouw Bollen vroeg of het koelen er voldoende in zit. Het college denkt dat in de woningbouw de koelvraag niet zó gigantisch is dat dit een enorme aanpak vereist. In de utilitaire bouw is dat anders en een en ander loopt dan gelijk op met de warmtevisie. Tot slot de vraag van de heer Sienot over opslag. Dit is een punt

waarmee geoefend moet worden. Het wordt interessant om dit punt mee te nemen in gesprekken met netbeheerders.

De voorzitter constateert dat de tweede termijn ingaat.

De heer Eggermont (SP) is blij met de antwoorden van de wethouder. Zij heeft gezegd dat zij niet uitsluit dat er ook een publieke optie kan zijn. Wat betekent dit uiteindelijk voor de tekst in de warmtevisie? Ten slotte is hij het eens met de wethouder dat er meer nodig is rond isolatie. Dit agendapunt kan waarschijnlijk als A-punt naar de raad. Dit is nog even afhankelijk van het antwoord van de wethouder.

De heer Van Eijndhoven (VVD) is blij met de beantwoording van de wethouder. Hij is blij dat de wethouder een en ander dat gedaan gaat worden in bestaand gebied, aanschouwelijk gaat maken. Verder denkt hij er nog over na of er nog iets met betrekking tot keuzevrijheid gedaan moet worden. Dit agendapunt kan een B-punt worden.

Mevrouw Bollen (GroenLinks) dankt de wethouder voor haar beantwoording. Dit agendapunt kan een A-punt worden.

De heer Van Heuven (PvdD) zegt dat hij nog steeds benieuwd is naar het isoleren. Verder dient hij in de fractie te overleggen of dit agendapunt als A-punt naar de raad kan.

De heer Van der Graaf (ChristenUnie) zegt dat hij met de fractie gaat overleggen. Dit agendapunt kan een B-punt worden.

De heer Van Waveren (CDA) zegt dat dit agendapunt een B-punt moet worden. Hij vindt de beantwoording over de kostenbatenafweging en over hoeveel consumenten hiermee geraakt worden, nog onvoldoende duidelijk. Hij denkt dat er een amendement moet komen op beslispunt 3. Verder worstelt hij met de rol van het stuk. Is dit nu een beleidsvisie of een afwegingskader? Tot slot vraagt hij waarin de wethouder zich beperkt voelt als dit stuk niet wordt vastgesteld.

De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) zegt dat dit agendapunt een B-punt moet worden. Dit specifiek in verband met isolatie.

Mevrouw Manders (PvdA) zegt dat zij met de fractie gaat overleggen. Zij verwacht dat het een B-punt dient te worden. Zij maakt zich nog steeds wel zorgen over de betaalbaarheid.

De heer Sienot (D66) zegt dat dit agendapunt een B-punt moet worden. Keuzevrijheid is belangrijk en ook tussen infrastructuur dient op enig moment gekozen te kunnen worden. Verder is de rol van de gemeente een belangrijk punt.

De heer Homan (Student&Starter) constateert dat het een B-punt gaat worden. Student&Starter is tevreden met de visie en met de beantwoording van de wethouder.

Wethouder Van Hooijdonk legt uit dat vanuit onder andere de 2,3 miljoen euro gestimuleerd gaat worden dat er goede aanbiedingen vanuit de markt komen voor eigenaren en bewoners. Dit zal in competitie gaan. Verder wordt bij de infrastructuur met een MKBA gewerkt voor wat maatschappelijk gezien de beste keus is. Met betrekking tot keuzevrijheid merkt zij op dat het aan de raadsleden is om hier nog iets over op te nemen. Zij roept alleen op dan wel precies te zijn. Als de heer Sienot zegt dat er altijd wat te kiezen moet zijn, dan kan zij niet anders dan interpreteren dat er in de hele stad een warmtenet moet liggen, maar dit bedoelt de heer Sienot waarschijnlijk niet. Keuzevrijheid dient scherp geformuleerd te worden.

De heer Sienot (D66) zegt dat voor men het weet, in de stad straks overal stadswarmte komt te liggen. Dit is een route die lang bewandeld is. Als dit wordt gedaan, dan dient de mogelijkheid er te zijn om naar elektrisch over te stappen. Keuzevrijheid is nu niet voldoende uitgewerkt in het stuk.

Wethouder Van Hooijdonk roept op precies te zijn. De heer Van Waveren vroeg wat er gebeurt als dit stuk niet wordt vastgesteld. Zij geeft aan dat zij dan door kan freewheelen met haar ambtelijke organisatie, maar dat de raad dit waarschijnlijk niet wil. Het stuk geeft vuistregels voor hoe keuzes

gemaakt worden. Het lijkt haar goed dat dit met elkaar gedeeld wordt. Verder is het eerder een afwegingskader dan een beleidsvisie. Tot slot vroeg de heer Eggermont of in de tekst opgenomen kan worden dat het ook een publiek warmtesysteem kan zijn. De huidige tekst sluit dit niet uit. Ze laat aan de raad of dit een gewenste toevoeging is.

De voorzitter herhaalt de toezeggingen.

Wethouder Van Hooijdonk verschaft met betrekking tot agendapunt 16, Raadsvoorstel Warmtevisie, de commissie per brief meer inzicht in de omvang van de transitieopgave met name bij bestaande bouw en de rol van de gemeente hierin.

De voorzitter vraagt wanneer de wethouder met deze brief komt.

Wethouder Van Hooijdonk *antwoordt dat zij voor de verkiezingen met de brief komt.*

De voorzitter herhaalt de toezeggingen.

Wethouder Van Hooijdonk verschaft met betrekking tot agendapunt 16, Raadsvoorstel Warmtevisie, de commissie voor de verkiezingen per brief meer inzicht in de omvang van de transitieopgave met name bij bestaande bouw en de rol van de gemeente hierin.

Wethouder Van Hooijdonk komt met betrekking tot agendapunt 16, Raadsvoorstel Warmtevisie, met een brief naar de commissie met daarin een toelichting op het verschil tussen de cijfers in de landelijke klimaatmonitor en de gemeentelijke klimaatrapportages. Voor zover mogelijk komt zij met een cijfermatige onderbouwing.

De voorzitter vraagt wanneer de wethouder met deze brief komt.

Wethouder Van Hooijdonk *merkt op dat medewerking verkregen moet worden van de RVO. Zij zal proberen in het vierde kwartaal met deze brief te komen.*

De voorzitter herhaalt de toezegging.

Wethouder Van Hooijdonk komt, met betrekking tot agendapunt 16, Raadsvoorstel Warmtevisie, in het vierde kwartaal met een brief naar de commissie met daarin een toelichting op het verschil tussen de cijfers in de landelijke klimaatmonitor en de gemeentelijke klimaatrapportages. Voor zover mogelijk komt zij met een cijfermatige onderbouwing.

De voorzitter concludeert dat dit agendapunt als B-punt naar de raad gaat. Er zal drie kwartier worden uitgetrokken voor de behandeling.

17. Raadsbrief en eerste monitor Slimme Routes, Slim Regelen, Slim Bestemmen

De voorzitter constateert dat het doel van de agendering is om de commissie een uitspraak te laten doen over de verbeteringen die D66 graag zou zien ten aanzien van de evaluatie, de monitor en de wijze van rapporteren. Op 6 oktober heeft de commissie een brief Verbetering monitor Slimme routes, slim regelen, slim bestemmen ontvangen. Deze brief kan bij de bespreking worden betrokken.

De heer Sienot (D66) geeft aan dat hij de heer Te Ronde vervangt. D66 is blij dat de gemeenteraad met de monitoringsrapportage een instrument in handen heeft waarmee de voortgang van mobiliteitsplan Slimme routes, slim regelen, slim bestemmen jaarlijks beoordeeld kan worden. Deze monitor speelt ook een belangrijke rol in het creëren van draagvlak en het behoud ervan. Verder is voor D66 belangrijk dat naar de monitor zelf gekeken wordt. De partij komt op drie zaken die zouden kunnen verbeteren. Het eerste verbeterpunt heeft te maken met de inhoud, het tweede met de vorm van de rapportage en het derde is een procesmatig punt. Wat betreft de inhoudelijke verbeterpunten merkt de fractie op te hechten aan het inzicht hebben in ervaringen van verkeersdeelnemers. Daarnaast mist de fractie resultaten in kwantitatieve zin zoals met betrekking tot reistijden en verkeersdoorstroming. Kan inzicht worden gegeven in veranderende doorstroming en reistijden op reeds aangepakte wegen plus de verwachtingen hierover bij nog aan te pakken wegen? Is er informatie over de extra verkeersdruk op het moment dat een straat of buurt wordt aangepakt ook wat betreft de omliggende wegen? Is het mogelijk voor- en na-situaties te schetsen? Sowieso ziet D66 graag meer informatie op buurtniveau waar nu vooral op wijkniveau wordt gerapporteerd. Verder vraagt de partij of ook actuele informatie over luchtkwaliteit meegenomen kan worden.

De heer Eggermont (SP) begrijpt dat D66 het verschil in de modal split van de reistijden wil zien. Dit is een van de factoren waarop de gemeente wil acteren om de modal split te veranderen. De heer Sienot geeft aan dat een en ander ook nodig is om draagvlak te ontwikkelen. Het kan alleen wel zo zijn dat een verslechterde reistijd voor een bepaalde mobiliteit wel gewild wordt, ook al geeft dit geen draagvlak. Hierdoor wordt dan bijvoorbeeld wel een wijziging in de modal split gerealiseerd.

De heer Sienot (D66) vindt het punt van de heer Eggermont terecht. Door helder te rapporteren ontstaat alleen wel grip.

De heer Van Schie (VVD) vindt het draagvlak belangrijk juist ook voor de modaliteiten die misschien niet bij een meerderheid van de raad op grote sympathie kunnen rekenen. Hierbij geldt vooral dat draagvlak bij de eigen inwoners relevant is. De VVD zou er prijs op stellen als uiteindelijk uit de rapportage blijkt dat de verkeersmaatregelen positief gewaardeerd worden.

De heer Van Waveren (CDA) zegt dat de waardering waar de heer Van Schie naar vraagt, erin staat. De heer Sienot vroeg naar reistijd- en doorstroomcijfers. Het CDA merkt op dat de gemiddelde snelheid op invalswegen tot 2009/2010 in de begroting en de verantwoording stond. De partij vindt het interessant om die weer in beeld te brengen.

De heer Weistra (GroenLinks) vraagt zich af of zaken niet gaan overlappen. Is het niet handig om meer focus aan te brengen en duidelijk te kiezen voor wat er gerapporteerd gaat worden?

De heer Sienot (D66) antwoordt dat een kernachtige rapportage wenselijk is.

De heer Van Schie (VVD) merkt op dat de wethouder in haar brief zegt dat er vooral informatie moet komen die inzicht geeft in de ontwikkelingen op de beleidsdoelen van het plan. De VVD zou willen focussen op de belangrijkste kerndoelen van Slimme routes. Het gaat dan om het verbeteren van de leefbaarheid, het waarborgen van de doorstroming en het realiseren van de verschuiving van buurt naar wijk en van wijk naar ring. Over dit laatste is alleen weinig terug te zien in de rapportage. Een luchtkwaliteitsrapportage hoeft er niet bij. Hier zijn aparte sessies voor.

De heer Sienot (D66) vervolgt zijn bijdrage met de vorm van rapporteren. De leesbaarheid zou beter kunnen. Is het bijvoorbeeld mogelijk om in de rapportage een dashboard te verwerken? Voor het draagvlak zou het goed zijn om bewoners, ondernemers, bezoekers en forenzen te informeren over de voortgang van de verkeersmaatregelen. Op de website van de gemeente Utrecht is de informatie over de voortgang van werkzaamheden al een tijd lang niet echt bijgewerkt. Verder zou het meer gebruikmaken van infographics en minder gebruikmaken van tekst, de informatievoorziening kunnen verbeteren. Is bekend of en wat de behoeften zijn van bewoners, ondernemers en bezoekers en wat anders of meer mogelijk is?

De heer Weistra (GroenLinks) vraagt of de heer Sienot het over de monitor heeft op dit moment. Wil hij die gebruiken om mensen te overtuigen en te informeren of heeft hij het over andere communicatiekanalen?

De heer Sienot (D66) verduidelijkt dat het ging over de website van Utrecht. Hij vervolgt zijn bijdrage. De veelheid aan onderdelen waarover wordt gerapporteerd, maakt het rapport lastig leesbaar. Ook is het de vraag of alle nu gerapporteerde zaken nodig zijn. Sommige zaken worden zelfs dubbel gerapporteerd.

De heer Post (PvdA) vraagt wat er, wat de D66-fractie betreft, uit kan.

De heer Sienot (D66) geeft aan dat hij hier nu geen antwoord op heeft. Zijn collega-woordvoerder kan dit meenemen. Tot slot vraagt de motie om een nulmeting. D66 realiseert zich dat een echte nulmeting op een veelheid aan onderdelen waarop wordt gemonitord, lastig kan zijn. Op dit moment worden nu echter verschillende basisjaren gebruikt bij verschillende onderdelen, waardoor het voor de fractie lastig is om trends uit de monitor terug te lezen. Welk vertrekpunt kan nu genomen worden, ook wat betreft de rapportage voor het volgende jaar?

De heer Weistra (GroenLinks) vraagt waarom D66 ervoor pleit om alles met een basisjaar te doen.

De heer Sienot (D66) merkt op dat als men wil waarnemen welke verbeteringen gerealiseerd worden, dat dan een nulmeting vanaf hetzelfde basisjaar nodig is. Vervolgens kunnen dan gradueel verbeteringen gezien worden.

5 **De heer Van Waveren** (CDA) vraagt of D66 er geen vertrouwen in heeft dat het beleid doet wat het zou moeten doen.

De heer Sienot (D66) zegt dat D66 wil leren waarop gestuurd kan worden en wat verbeterd kan worden. Hierbij dienen ook inzichten van bewoners meegenomen te worden.

10

De heer Van Schie (VVD) merkt op dat de belangrijkste vraag is of het met de monitor lukt om te zien of het beleid werkt. Hierbij is het verkeersmodel erg bepalend voor de beleidsonderbouwing. De VVD vraagt zich daarom af of het verkeersmodel aangepast wordt aan de gegevens die geëvalueerd worden. In de rapportage staat niet wat de conclusie is met betrekking tot de aanpassingen. De VVD

15

ziet graag terug waar de knelpunten zitten, hoe die zich verhouden tot de gewenste effecten met name met betrekking tot het uit de stad drijven van doorgaand verkeer, en hoe de parameters in het verkeersmodel worden aangepast naar aanleiding van hetgeen waargenomen wordt.

De heer Van der Graaf (ChristenUnie) zegt dat de fractie blij is met de vele cijfers. Complimenten voor de diversiteit en de compleetheid. Verder sluit hij aan bij vorige sprekers als het gaat om hoe een en ander vertaald moet worden naar de toekomst. Wat voor aanbevelingen komen naar voren? Graag focuspunten.

20

De heer Eggermont (SP) merkt op dat het aantal Utrechters dat met de auto naar de binnenstad gaat, gedaald is. Dit is een van dingen die geprobeerd wordt te bereiken. Verder is hij het met de heer Van Schie eens dat er gekeken moet worden naar op welke manier de beleidsdoelen gehaald worden.

25

De heer Van Schie (VVD) wil de causaliteit kunnen zien tussen de maatregelen en de effecten. De relatie met het beleid is niet zichtbaar.

30

De heer Post (PvdA) zegt dat de PvdA-fractie graag ziet dat de effecten van de maatregelen uit Slimme routes meer centraal komen te staan. Verder was veel informatie algemeen. Ook waren er veel tevredenheidsvragen. Hier zijn echter andere instrumenten voor zoals de Utrecht Monitor.

De heer Weistra (GroenLinks) herhaalt zijn oproep om veel focus aan te brengen. Verder vreest hij dat er veel overlap bestaat met de inwonerenquête, de luchtkwaliteitsrapporten, de rapportage verkeersveiligheid en het jaarverslag van het meerjarenperspectief bereikbaarheid. Graag een reactie van de wethouder. Tot slot complimenten voor hetgeen opgeleverd is.

35

Wethouder Van Hooijdonk zegt dat zij met de brief die de heer Van Schie aanhaalde, geprobeerd heeft om al een beetje richting te geven. Het is een lastig en complex onderwerp. Er moet een grote beweging gemaakt worden, maar zij voorspelt dat volgend jaar de monitor ook niet perfect zal zijn. Er dient voor een deel nog op zoek gegaan te worden naar hoe een en ander het beste in beeld gebracht kan worden. Daarnaast dient wellicht nog geïnnoveerd te worden op hoe aan de data gekomen wordt. Verder moet ook de snelheid van veranderingen niet overschat worden. Een modal split verandert bijvoorbeeld altijd maar heel langzaam. Vervolgens is het ook niet alleen maar een feestje. De hele achtergrond van het verkeersbeleid is dat Utrecht de snelst groeiende stad van Nederland is terwijl de ruimte niet meegroeit. De kans dat er de komende jaren cijfers komen die niet heel vrolijk zijn, is vrij groot.

40

45

De heer Van Schie (VVD) merkt op dat niet alleen absoluut, maar ook relatief bekeken moet worden hoe een en ander zich verhoudt tot capaciteit.

50

Wethouder Van Hooijdonk vindt ook dat de rapportage nog onvoldoende grip geeft. Ook is zij het ermee eens dat het relatieve heel belangrijk is in zijn algemeenheid. Zij aarzelt alleen wel om een en ander op knelpuntniveau te doen. Dit is pas interessant als helder is wat dit met het systeem doet. Vervolgens zijn allerlei indicatoren genoemd. Allereerst de verkeersdruk voor en na een project. Dit kan in projectevaluaties bekeken worden. Ten tweede de doorstroming en reistijd. Hier heeft zij het over gehad. Een en ander hieromtrent dient iets te leren op systeemniveau en in relatie tot beleidsdoelen. Ten derde de beleving van deelnemers. Er zal gekeken worden waar dit nuttig is en

55

60

waar niet. Ten vierde werd gesproken over buurten in plaats van wijken. Dit is wel een onderwerp waar zij wat meer richting bij zou willen hebben. Wat helpt om te begrijpen wat er gebeurt? Ten vijfde de luchtkwaliteit. Het is belangrijk om het te noemen, maar zij begrijpt dat een grens gesteld moet worden aan de informatie die opgenomen wordt omdat hier aparte rapportages voor zijn.

De heer Weistra (GroenLinks) merkt met betrekking tot het buurtniveau op dat wellicht soms een project er uitgelicht kan worden.

Wethouder Van Hooijdonk geeft dat het bij projecten belangrijk is om te bekijken hoe het ervoor was en hoe het erna is.

De heer Sienot (D66) ziet graag dat aangesloten wordt bij interventies.

Wethouder Van Hooijdonk vervolgt haar beantwoording met de voortgang van maatregelen. Dit wordt aangegeven in het MPB en de begrotingscyclus. Met betrekking tot de effecten van maatregelen merkt zij op dat hier wat van geleerd moet worden. Verder dient hierbij gekeken te worden waar er gesnoeid kan worden. Dan de aard van de inhoud. Zij merkt op dat niet in een soort laboratoriumsituatie gewerkt wordt. De data zijn ook niet altijd in die vorm beschikbaar die men zou willen. Ten aanzien van de trends en knoppen merkt zij op dat op basis van een aantal slim gekozen variabelen getoond moet worden wat er gebeurt. Het is alleen geen mengpaneel waarbij op een knop gedrukt kan worden en er dan iets gebeurt. Vervolgens is nog iets over de vorm gezegd. Meer infographics en minder tekst kan helpen om een en ander overzichtelijker te maken. Verder is een vraag gesteld over de website in relatie tot ondernemers en bezoekers. Zij weet op dit moment niet precies wat de stand van de website is. Er dient gekeken te worden of die op orde is. Tot slot de vraag van de heer Van Schie of het verkeersmodel wordt aangepast. Er zitten twee verschillende dingen in het verkeersmodel. Het ene is dat af en toe een soort foto gemaakt wordt met tellingen. Dit wordt doorlopend gedaan. Het andere is dat het model veel algoritmes bevat. Deze worden in Nederland wel aangepast naarmate wetenschappelijk onderzoek vordert ten aanzien van hoe gedrag werkt.

De heer Van Schie (VVD) zegt dat bij de groei van de stad verwachtingen zijn over hoe dit effect gaat hebben op de verkeersbewegingen in de stad. Concreet betekent dit dat nu in de parameters zit dat maar de helft van de nieuwe Utrechters een auto gaat hebben. Dit is alleen nergens op gebaseerd.

De heer Eggermont (SP) heeft het idee dat de heer Van Schie niet model maar beleid bedoelt.

De heer Van Schie (VVD) zegt dat hij bedoelt dat beleid gebaseerd is op modellen. Deze dienen wel te kloppen.

Wethouder Van Hooijdonk zegt dat het beleid zegt dat een pakket aan dingen gedaan moet worden om ervoor te zorgen dat in absolute zin automobilität hetzelfde blijft en in relatieve zin, per gebruiker minder wordt. Dit is een soort uitgangspunt om het passend te maken. Dit wil niet zeggen dat de verwachting is dat dit zonder enige interventie vanzelf gebeurt.

De voorzitter concludeert dat de raadsbrief voldoende is afgedaan.

18. Raadsbrief Voortgang Uithoflijn

De voorzitter concludeert dat dit onderwerp van de agenda wordt afgevoerd.

De voorzitter sluit de vergadering om 23.50 uur.